

MjölkhushållningSmåland
G. Gusts lid
Sallom

Mjölk Mjölk av ko ä jet användes. När barna hadde sjukhusta, va då bra om di fekk mär mjölk (= mjölk av sto som hade föl) A. Andersson
1955-

Borsthållning ä mjölk förekommen innte. "Du ska innte hushålle ille mä Guss gåve", sa di gammle. Gladde di gott om mjölk, så la di på fler kalve.

Grise, houns ä sjukklige fekk mjölk, när då fauns tillgäng.

Mjölk användes när di skulle krite tak ä spiste.

Råmjölk. När e ko ha kalve, så skulle di fe kalven råmjölk. Då somn varit över skulle bli te pannkake. Di fante tri måla, (= mål, det kon mjölkade en gång.) va råmjölk. Dänn håldess ihop i enu stättell. Säkken, satt ä lite mjöl vinstus i.

2

Pannkakera baktes^x (= gräddades) i bakuggn^x. *Monte.*
 Stenar och stekpanne hadde fötter på dänn
 tin, så hadde di særskilde panner utan
 fötter te bake pannkakerr i. Dömm kallde
 di bräpanner. För te lyfte inn dömm i
 dänn hete ugn, hadde di en pannkake-
stake. Pannkakestaken va uti trä,
 i dänn ene änn va fästet en bänn
 uti järn, då kallde di häll. I hället
 trädde di inn skapten på bräpanna, när
 di skulle sätte inn dömm, a ta ut
 dömm ur ugn. Då va stö allmänt
 bruk an di gekk te sine grannar mä
 pannkake. På då visen varit då innte
 så mykke på en gång, a så kunne di
 få e pannkake i änn när grannar ko
 kahode.

Bräpanne

Pannkake stake

3

Söt mjölk = nysilad mjölk, på vilken gräddbildningen
ej börjat.

Spensvårn mjölk = samma temperatur som då den kom
från kon.

Sirsup kallades denna mjölk som draktes
osiarn ^(osilat) ma frænn (= fradgan) på, männ
äkta denna mjölk som nys va siarn = silad.
Ibland drack de sirsup i kokogen, i samme
iyyk = hink) hätter själ ^(själ = bytta) (di mjölkte i.

fræ, sg.

Skummad mjölk

Skummjölk

Självlöpt mjölk

Mjölkka sjär sa

Mager mjölk

Mjölkka ä själl (skall)

Hett litet sur mjölk

Själl, vienn (skall)

Själl mjölk va äkta, denna ville iyyenn
drikke. Dänn fekk stå i surne så ho
varrt khimmpi, sän ga di na ät grisa.

Kalve fekk innt själlenn hätter sur
mjölk, då fekk di ursjeta (= diare)

4 Maträtter, i vilka mjölk ingick som en viktig beståndsdel

Löt mjölk, silsup förtärdes av bä barn i vruckene. Enn del pærsoner tjände äkkel mot värn mjölk. Dänn sjukdes dä i e krucke, somm häydes mer i e tjälle, hänn sättes ut i matboa. Mjolk ä brö äts somm ätturätt.

Gammle pærsoner bette brö i små bite ä hällde mjölk över. Dä jekk bättre te tugge bröt dä. Dä kallde di för sörp.

betta, bytta (bröd)
i bitar
sörp

Oppkokkt mjölk begagnedes te käll gröt, hänn välliyy, somm äts te frukkont ä matvål, männ inute te medda.

När di frös ä hadde häll, skulle di drikke oppkokkt mjölk mä honiyy i.

Te massäck ann vändes oskummen mjölk. Filboyyke (= filbunke) beredd utä oskummen mjölk. Boyykenn bestroks mä sur grädde, ä spen värn mjölk siddes i. Dänn fekk stå i rumms värme eü dyyyr. Län sättes dänn ut.

5 Mjölkrätter som bereddades genom tillsättning av löpsäme

Ost, kläsosst^{xx)}, sötosst ä ostkake^{xx)}

^{xx)} Se gult bl. 2.

Tri sorters ost förkämm.

Pöt-mjölksost. Dämn bereddades uti orkummen⁷⁾ mjölk.

Flak-fet ost. Hämta (= häften) orkummen mjölk,
ä hämta skummen.

⁷⁾ Se gult bl. 1.

Skum-mjölksost bereddades uti bare skummen^{u)}
mjölk. Te krydder beqaynedes saut ä kummen⁷⁾nygg.

Bäst va te oste på höstern, när rötma^{u)}en
va slut, ä dä innte va så värrnt.

Di som innte hadde så mykke mjölk,
bytte mä sine granner. Dämn som
skulle oste satte ut villken da dä skulle
bli, ä dä k^{u)}amm grannars morera mä si
mjölk. Dä vant di bjudue på kaffe. Dä hette
te gå på ostjägge.

Di som innte hadde nä kr. brukte ä be sine
granner sum lite mjölk, så di kunne oste,
dä kalldes för liggerjägge.

6

Hemma berett ostlöpe begagnades mässt.
 När halvann va ätte te fjortenda
 gammel, ga diinn söt mjölk ett par
 timme för inna di skulle slaktnen.
 När di san skar opp magenn så fanns
 ostklunnsa där somn ha bildens uti
 mjölka somn halvann fekk.

Somn to di reda på, ä sa ättän så
 dä varit rent.

Sän sjöjde di kalvmagenn ä ba nearn
 mä ostklunnsa i e ekbytte hällen e
 sästuskrucke. Salt ströddes på, ett kvanter
 söt mjölk, hällen råmjölk hälldes över.

Ett par ägggule, konnjakk hällen brännvinn
 ä näre näcken tesattis, ä sum näre
 dage va löpet färdit. Sän kalldes
 kalvmagen för löpsbäljenn.

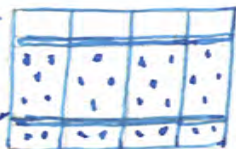
Enn del la innte ner magenn, änn di knöt
 inn löpet i magjinnett ^(i mag) ä häydet på
 enn krok i botakett.

7

Te messummershärja jordes mänt säne rättur
 somu beito utä mjölk. Sä va khäs. out,^{*}
 söt out ä outkake! Khäsout jordes somu
 vanli out, männ mä bä sätt ä säkker
 te krydder. Vasell^{*} sidder dän ä outkramma
 pakketur ner i runde hällen avläyge kar
 utä trä. Pä sidera ä i botten va kara
 utskurna mä små figurer, sä dä varit
 somu e garerigy pä ostenn.

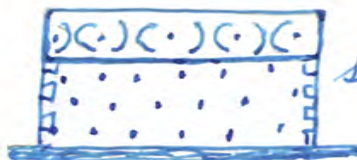
När ostenn varit färdt ä innt jekk somu,
 lä di nearu i e gryte ä stekken i smö
 te kann varit brun. Khäsout tos mä te
 förnigy näi di skulle pä kalas.

Runt
 outkar
 av trä.

Höra ä bonne (bronn)
 sä
vasell kann rinne ut.

 lagget i hop.

skuret ihop.

Avläygt outkar
 mä utjärnigy inni.

* gult bl. s.

* (obs. best form)

8

Ve hökktidligere tillfälle bjö di på
outkake. Dänn bereddess så:

Fyre näve vettmjök¹ visptes ner i fyre
kannen söt spenvarm mjök, i fyre
matjer outlöpe tesattes.

^{1/2} Se gult bl. 1.

Dä fekk stå enn timme, häven te
dä släppte kanntera på tjätten. (skickeln)
Län rördess dä om, mä e träsliv,
dä i dä. När varit ^(varglen) ^(gjorde) på stet sa
frän outkramma, sikdess dänn
dän. Säkks ägg i två kvantur grädde
visptes. Fic bitterrmanndle i fämmti
sötmanndle revs på ett revjäm i bäun-
denn mä två kaffe koppe finstött sähken.
Alltihop hälldess ner i outkramma
i rördess om väl. Dä tömndess i
enn outkake boyyke i baktes (= gräddades)
i medelvarm ogy, enn te två timme.

outkake boyyke uti koppen (= koppar)

Juni va dänn förtimnd 1-18

9

Flottgröt (flottgröt)

Då di flotte från ett ställe te ett annat, brukte deras nye granne ta imot domm mä flottgröt. Då jorde di mä tøyke på ate mat a värme behövders, när di ha äke lägg vägg, a så ville di nog jore sa bekante mä sine nye granne.

När männ utä grannassmöra ha pojke, (= fän bam) jekk di te domm mä gröt.

Dänn grötenu kallde di bäykegröt häller skrikgröt. På flottgrötenu a skrikgrötenu va kokkt utä söt mjölk a ägggryn. När di jorde ägggryn slo di sonnen tre ägg a vispte domm mä ett halft kvanter tjäkk grädde, somn inntē fekk vare sur. Så mykke vettmjöl ^(skivmjöl) isördess så då kunne slo opp på bakgiva, där da haktes te små gryn. Inna di hällde i mjölka i gryta la di i en smöcklimenp så inntē grötenu skulle bli vebräund. När mjölka boyde a koke rördess ägggryna i. När då va väl kokkt, säkkrades a sattens i gröten.

† Se gult bl. 1.

† Se gult bl. 1.

Handens gryn

10

Dänn östers opp anntiyyenn i e skät hänen
 i e krukke. Sän la di på enn klump smör,
 näre matsjer sirapp ä lite stött beavel.
 Di kokkte auti te så mykke gröt så deras
 eget husfolk fekk ässa matte, för dä va
 innti offte dä vayyter.

Mi mormor talde om en auti ho kokkte
 gröt ä fekk te e barnsägyskvinne.

När ho kämm inn i tjökett, ställde ho
 gröt ^(skåpan) krukka ifrån, ma ho fekk inn ä
hellste på barnsägyskvinna ä dänn lille.

När ho kämm ut i tjökett ijämn sat
 kaarn ä slevde i sa auti dä goe somn
 va lakkä på gröten.

"Va i all minn da tar du da te,"
 sa mormor, "dä ä vell innti du
 somn ha pojke."

"Dä här va gott du Fia," sa hann.

*/Se gult bl. b.

11

Te häjra, ä när di skulle ha kalas,
brukte di bake gräddbakelser.

Di to etu kvarter tjäkk sur grädde,
etu häft skälpunu smör, enu kaffe-
korn finstöt säcker ä sä mykke
vetmjöl sä dä jekk te kavte ut degenn
på bakgiva. Län skar di små läyderr
tvärrs over, utmä ene beanntenn skars
tri te fyre små jakk, sä böjdes bakelssa
i hop sä ho vant somen enu hätsko.

De smörjdes mä etu oppvisspu ägg, ä
ströddes mä hakkenn mandell ä säcker,
ä baktes i medelvärm ogy.

Gräddbakelse.

12

På mine morförellevers ti, (= senare hälften av 1800 talet) odledess iyyeti höitvete i Dalhem, ä innte mykke väivete. När di bakte vettbrö så torcktes dä mäst te skorperr, som di fekk te kaffeti om sönndagsmorna. Om dä kamm fränmett som di ville fäyyne, (= bjuda) ä di innte hadde vettbrö, brukte di bakte vafflerr (= vafflor) ä bjü på. Di to dä en par ägg, sur hällen söt grädde, säkkerr ä lite salt, ä viupte dä tesammans mä så mykke vettmjöl så dä varit enn lagommet smet. Vaffeljärmett sättes på glöia i dänn öppne spisel, ^(= spjitta) när di varit värme fylldes di mä smet. När di va jusque på dänn ene sia vännde di vaffeljärmett om, så di varit färdibakte på dänn annre. I vardastag brukte di bakte vafflerr uti skum-mjöl ä kornmjöl.

Sammali vaffelgäm i form av en halv måne.

Mjölakens förvaring; gräddbildningen

På vintarn siddess mjölka opp i fat a trog
uta trä, på senere ti i sällstens fat!

Di sattes opp på e hulle i tjokkskäpet,
mjölkhylla. Tjona ^(korna) va stälde så di kalvde
omn vära, omn sommarn varrt mäste
mjölka, när dä va gott omn bet. ^(bete)

Se gult bl. 2.

På vintarn va di mäst sinte. Dä va
bra te ha e ko somm kalvde ve jul,
Dä varrt di innte utann mjölk te vära.
Sin mjölka varrt utspädd mä dämn nykalvde
konas mjölk. Ho varrt bättre te drikke, a
lättere jekk dä te få smör.

Omn sommarn när dä va värmt siddess
mjölka i sittinndres, (= cylinderformade kärn
av bläckplät.) a häydess mer i e tjälle.

På enn del ställe byggde di ikrigg tjälla mä
brär, a ta ett lock uta träverke ovrer, så
dä innte skulle räyve i mjölka.

14

Di somn ville ha då lite bättre ärdnett,
byggde ett litett hus oöver tjälla. Tjällhuset.
Då fanns hyllern runnt omn, te lägge opp
smöi ä anndre mat varerr på.

Smöart förvardess i e bytte utä ek. Skulle då
bli för värmt så häydes bylla ner i tjälla.
Då va värdefullt för domn somn hadde
e tjälle mä så kräftli äre så ho innte
sinte. Då jekke opp mer grädde på mjölka
mä ho fekk häyge i kallt vattenn ett par
dyynn.

Di somn innte hadde när bra tjälle
fekke sätte ner mjölka i ett kar i matboa.
I kaart la di ner is. Isen to di opp omn
vinntarn när vattenisen va somn tjäkkert,
ä förvarde dänn på ett skuggitt stalle,
ä tåkkte oöver is. dösa mä sägnöre. (= sägnän)
Di somn innte to opp nänn is, jorde osit
utä mjölka, så ho innte skulle surne
ä bli utsjänd.

* Se gult bl. 2.

15

När mjölka ha fått stätt orubbenn (= orörd) en par dyggn, skummandes grädden dän. Dänn tjäckerste tömmdes i gräddkruka ä fekk stå ä surne te dänn skulle tjärness. Dänn tunne grädden användes te kaffebrädde.

Skumm mjölka användes i huskälleri, dänn somme varit overr ga di äu kalwa i grisa. Enn del matmorere skummande innte mjölka så mykke, änn di unnde seü folk go mjölk, när di fekk arbete härt, ä dä va skrint ^(dräygt) mä dä ann dre sovart. Ibann kunne hossbonn gå inn i matboa ä sätte en mjölkfat för munna ä drikke så mykke hann örkete.

På enn del härgäte va dä dätit mä matenn. Där fekk folketi blåskummenn mjölk ä vebränd vällig. När dräyenn jorde daksvärke ve härgäte skulle hann ha mass säkk mäsa. För enni da skulle hann ha: 8 kanne söt mjölk, e keake rögrö, enn fjärndel smör, ost ä fläk.

Beredning av smör.Småland
G. Tjusts bd
Dalhem

Smör Näu annat namn på smör
fanns innte. Ejj vällerr tjärntess smör
utä annann grädde, änn dänn di fekk utä
konjork. När di ha jomme ihop grädde i
alle häller fjortenn da, så tomnde di
ihop enn i enn välfortenn koppertjätell, häller
i en annat stort tjät. Lite söt grädde häldess
i, så smöart skulle få färsk smak.

A. Andersson
1955.

Et par slanerr utä trä ha di på tjätell,
ä däröverr enn ren duk.

Sän fekk gräddenn stå värc timme, vällerr
te kann fekk samme värme somn dä va
i runnet. Inna di hällde gräddenn i tjärna
skälde ^(skallare) di te hänni mä hett vätten, så innte
gräddenn skulle bli för kall, omn dä va på
vintarn. Skulle dä änn dä va för kallt,
hällde di värrunt vätten i e bälje, ä satte
tjärna i ma ^(= vatten) di tjärnte.

2

Om en sommarn när då va värmt, jekk
di opp tiditt om en morna, i satt sa i
matboa, håller på nå annatt svart
ställe, te tjärne, anners kunne smöat
bli för brött.

E gammel jissgäte lydde så:

"Mitt oppå golvett då borjess en lek.
Smella bena där har då sett strek,
i i hoart å storste gläppa?"
"Ja då å när di tjärner smör!"

För då märkte satt di mitt på golvett
när di tjärnte. Anners kunne gräddenn
stykke på möblern å väggerna.
Di fekk bare tomme i tjärna halv må
grädde. När di fekk tjärne e stunn så
kannkände att gräddenn ha stige opp
te kammern, då fekk di tomme där en
del så då varrt tjärnjou. (= kärngud)

Oppd. temper.

3

Ibann kamm barna mä sine brösjiverr
 a ville bra tjärngäs. Da to di e sje, a höll
 innte ⁱⁿtydell, a när sjea varit full a grädde
 bredde diin på bröt.

törd

Da a innte te förväkksle tjärngäs mä flotgäs.
 När di stekkte fläsk hällde di opp flotell
 på ett fat te stelne, sän bredde ditt på bröt,
 a da kallde di flotgäs.

Da va e frustelke för dänn somm sät a
 tjärnte, te si gräddenn förje mä tydell opp
 ijonnomm hoart på lokkett, när iyyenn
 sät kunne ho sätte fiyyam te tydell a stleke
 i sa grädde.

Da va innte bra omn när illakk männске
 kamm unner dänn tin di tjärnte.

Tekk ho tite i tjärna, häller dra på tydell,
 kunne ho förjöre smörlyfka, så innte
 gräddenn ville sjäsa, häller smörgryna
ta ihop. I de hemom där di trodde på skräck
 ba di enn sellpärre i tjärna.

"silverpenng"

4

Männ e förtäändi husmor viste att dä
 va nä fel mä grädden, annu tygenn va hann
 för kall härrer för värin. Männ dä jekk ju
 te ännre på. Värut va dä ^{ömn} di innte
 ha fått näi karkko på läyge, änn grädden
 kämm från sinkors mjölk, dä kunne di
 få tjärne i många timme inna dä skar sa
 i varit smör. När dä jekk bra, dä hadde
 di innte jöre mä ett tjärn mer änn en
 timme. Sån dä ha spärtsa dröjide dä innte
 så värut läyge fönn dä varit små smörgryn.
 Smöart grynerna. Sån varit smörgryna store
 ä krusige, ä smart va dä store smörkinnupe
 i tjärna. Smöart too opp ifrån tjärna mä e
 smöislev utä trä, ä tjärnmjölkha sildes
 ijonnömm ett dusslag (= duskslag). Dänn dan
 di tjärnte drakk di tjärmjölk mä ho va
 färrik ä go. Änn del pärsoner ville ha tjärn-
 mjölk te doppe grägrötunn i. När di skulle bake limp
brö to di tjärmjölk te degpa. Dänn stunn innte
 gekk at sa di at prisa.

se sid 7

(av osötat råg-
mjölk
 + äts med mjölk
 l. tjärmjölk
 (ej med sirap l.
 lingon)

5 7 ett tåg, håller e balje, uti trä, alltes smöart
 mä e slev håller hanna (= handen) tess tjärnmjölka
 jekk dän. Enn del sto på kallt vattenn. Sän
 strödde di övers salt a arbete ^(inbeträ) smöart vät.
 Nu skulle smöart smakes a, smun dä va lagom
 salt. Dä to di enn litenn krikk på fingern a
 smakte, männ enn del ville ha tjärngäs, dä
 to di enn bröbit a bredde smöart på.
 Sän väjde di oppett på ett skärpunn bersmann,
 a pakke neart i e bytte uti ekträ, a fördett
 te torjett på dä viset. Männ enn del form-
dett smun e dös, a svepte inn smötrilliggen
 i enn vät linneklapp, a sän enn torr linneklapp
 utopä. Sän ha di neart i enn grepellkorje,
 Sän jekk bra te bäre på ryggen, smun di sat
 enn enpak i grepel a la påhunn övern akkela.
 Dä va mäyge smun bar sinn sayyk te
 torjett på dä viset. Dä va vikktett te ha gott
 smöi näi di kämm te torjett a skulle säljett.
 Tjörarn ville smakett ferret.

6 Da sette hann nei tummenn, a kaste dän (fjorde bort)
 enn bit mä ragarn. Omn dä dä smakte
 färskt, a innt va gammart a härsket, så
 typpte hann smötrilliggen, a så tygde hann
 på att hann ville ha smör var fjörmeda.
 Da sa di att di hadde smörställe.

Ve høkk tidlige tilfälleⁿ sette di framn
 smöart på boart i enn smörask utä
 glas. Di krustett mä e träsje.

*äv. tofälle
 (gult bl. 3)

När di hadde lite grädde, så vispte di
 dänn i e stemkrucke, te di fekk smör.
 Vispen va utä skaart berkris,
 a ihop bunnen mä veerr utä berkris.

Beredning av ost

Ost jordens eij uti annann mjölk
änn komjölk.

Söt mjölksost jordens uti ostkummen mjölk.
Skumm mjölksost uti skummen mjölk.

Söt mjölks häller helfet ost, va
dubbelt värdefull emmot skummjölkostenn.
En del la kumm i ostenn ~~om~~ di ville
ha kryddsmak.

När di skulle oste, värmded di mjölka i e gryte
uti järn, te ho varrt spenvärmd.

Dä hällde di na i en förtunn dätell uti
kopperr. Di beräkned hur många kannerr
mjölk di hadde, i dä to di e matige hemmjölk
löpe (= löpe gjut på kalvماغ) te var tredje⁴ kanne
mjölk, i röde omme väk.

1/2 år. tre
(gult bl. 3)

Ett par slanerr uti trä las oover dätell,
i på domm ett par rene ostduke.

Dä va noga te si ätterr omme dä ha
tajjt sa (= lönnat)

Mjörksik uti bräkkphät

1.

sikriyg

sikduk
uti linne
hällers tagel

Mjörksiam ihopsatt

6243

6243

Mjölk silinderr

Flor i lockett för luftväkksling.

Gammalt
trog från
Mossända
Dalhem.

= Träget sett uppifrån. 3.

Troget var gjort (utskuret)
utå en trästamm.

Kann tuggkes
att då font
använtes till
mjölk trog.
På senare ti.
te matko att
honna.

= Träget sett från sidan.

6243

Skummslev^{4.}
uta blakkpät

Gräddkruke
uta sällsten.

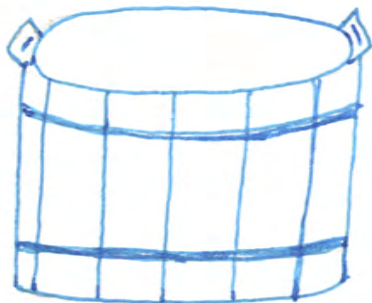

6243

mjolkfat uti sällsten

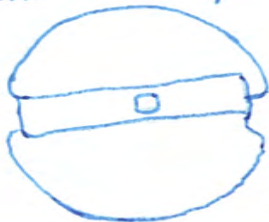
6243

6243

Klar uti trä, te tygke mjölk i.
 7 kaart la di mer is, i sillindres
 mä mjölk ställdes i.

Lokketu te bytta

Bottom i lokket
i jort uti ek.
1 Träskruvi lokket

7.

6243

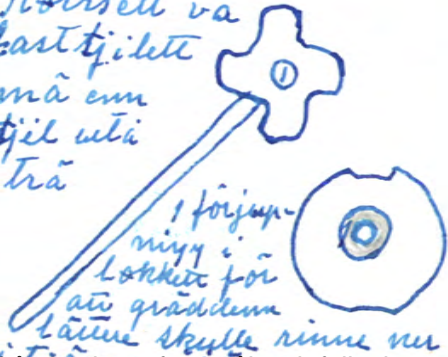
Smörbytte håller smöräcke, uti en,
från Mossända Dalhem.

Därr rymmer en fjärdel smör
Användes te massäcksbytte

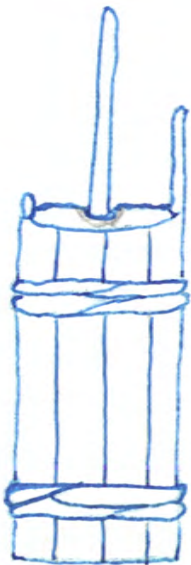
6243

Tydell te fjärna.

Korsett va
fast tjillett
onä em
tjel utä
trä

1 förjup-
ning i
lockket för
att gräddem
lättare skulle rinne ner
i träns sän

Stöt fjärne

6243

Skälpinne besmann

6243

Smötkrus i
smörask.
Solmonster

Krus på smörlös.

6243

11.

Durslag

Smörstev

Vissn uti skaart benkris.

6243

12.

Pärakorvje
utå en spröt

Grepellkorvje
utå en spröt

6243

13.

Smörask uti glas

6243

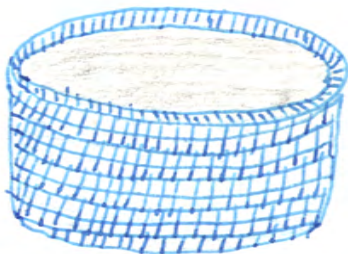
Smörbytte utå ska (ek)

Bämn utå enspröt

Präparat från familjen Sköglund

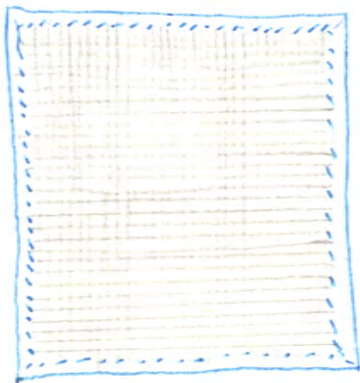
6243

15.

Botten i outkorjen / Outkorje
te ätte kanner
mjölk.

6243

Östduk

Vävt uti linnegarn, enntännig

Om du löpet va förlegett (= ej kraftigt, för gammalt,^{*)}
 dätigt) fekk di hälle i mer så dä skulle sjäre ni.
 Sån fekk dä stå en timme utan att di
 röddett. När dä ha släppe kamtera, så
 röide di om du näre slag må e träsler.
 När di ha röt näre gäggerr så sjöykrust-
kramma^{*)} te bottenn, ä vasse varrt oppä, så
 di kunne sik dän en.

^{*)} se gult bl. 3.

^{*)} se gult bl. 4.

Sån la di en ostduk över ostkorjenn
 ä satte dän på slanera. Dä parste di på
 te smake ostkramma, dä sa di att di ät
 ostmäs^{*)}. Ostkramma to di opp må en duslag,
 så vasse skulle rinne dän, ä la ma i
 ostkorjenn, sammlede ihop dukenn ä kramm-
 sade må händera. Så la di dit varrt på
 varrt te ostkorjenn va full.

Dä vännde di ostenn. Di va två te järps
 ät. Dän ene räkkte fram händera,
 ä dän andre späkte opp ostenn på
 dän. Flo lät^{*)} ostenn liksom smurre på
 händera, ä trykkte inn kamtera, så dän andre

9.

krammde vassu u ostdukeun, a la dänn
 ovver ostkorjenn ijänn. Nu trykters ostenn
 mer förrikktit. Dä va värrit te vännre ostenn
 förrete gäggenn, källit omu hann va stor.

Föll dä dän eun bit sä va dä innte gott
 te fät te rätte ijänn. Ostenn vänners fyre
 gäggere a imella at trykkte di päu mä hämdue
 sä vassu skulle gå dän. Pä kvälleun bytte di
 omu ostdukeun mot eun somu va torr,
 a sä saltte di ostenn mä groft salt.

Pä morann vännde diu ijänn a saltenn
 pä dänn annre sia. Sä bytte di duke
 mora a kväll a trütte ostenn i junnit vätten
 käller vasse. Hann fekk ligge i ostkorjenn
 i tre dyggyn. Di fekk innte ställenn pä na dragit
 käller rätt ställe. Innte käller där dä va
 för värrit, dä kunne hann jäse a mögke.

Bäst va dä te ha ostenn pä ett bok i
 tjökett. När hann varit torr, a dä innte
 kännu nänn mer vasse, la di oppenn

10

på enn sjäyck hällerr kulle inne i rummet.
 Ville di han i matboa, så ha dinn på en
 ostbänne, somn va opphäygt i takett, så en
 innt röttera skulle käinne ai te ate pän.
 Di somn ville ha ammperr ost, smorde
 på konnjakk häller brännvinn, när di ha
 fått tvättunn. Enn del ta nearn i
 hummuleblommer.

Ikann skar di ostunn när kann bare
 va näre vikker. Så va kann mjuk
 a färrik, männ dä va mänt
 skummjökksost di skar så tiditt.
 Lömjökksostunn vart bättre ju ältre kann
 vart. Enn del hadde arsgammel ost.

11

Vasell^x användes när di jorde ostvee^x. 1/2 gult. bl. 5.
 (= Tidersrum i Östergötland hette de vällevare)
 Dänn kokkte di samme da som di oste (ostase)
 för vasen fekk innte bli sur.

Dä smorde di e järngryte med smör, inna
 di tomnde i vasen. När dänn va teress
 te koke, hällde di i sur mjölk, så dä
 skulle sjä sa. Dä flöt dä opp ostskumm.
 Dä skumndes opp i et fat, Ranel a säkkes
ströddes på, dä äts te ätter rätt med grädd-
 mjölk.

När di skulle bake limmjöbrö, to di
vaste^x te deg spa.

Dä kokkte di opp vasen a hällde dänn
 skällhet i mjöarl.

Dänn vasen som innte fekk ät i
 hussället ga di ät grisa.

Frågor till nyjölts huskällning.

Frågor

2. baktes (bakades). Uttalet
 är väl icke baktes utan ned
 långt a? med långt a. Baktes
3. Säger man fræ eller fræe
 (= fradga)? fræe
5. Säger man skummen eller
 skummen (= skumma) skummen
- 8, 9, 10, 11, 12. Är det gamla uttalet mjötk eller
mjötk (= mjölk)? mjötk
9. Baktes äggnyren i ugnen, sedan
 legen på bakkbordet kackats till sött
 gryn? Nej, de rördes med i den kokande
 mjölken utan att bakas.

Råger

10. 1) stir: kallite (= kalsare)Väl icke källite? Uttal med kallitee som i ett, lemmar, kett?2) stir ijämn. Väl skrifvel
för ijämn?

ijämn

13. Har du någonting på fällstenen ut
som användes till sådstensfat?13 Stenfatet var glaserat inuti,
då var det lättare att rengöra14. Har du inte de gamla namnen
benämning av grädd. Seder inte
flöt, flöta?och myötkun tog ingen smak.
Det kallade vi sållsten, i annat fall
Stenfat

14 Nej, inte som jag hört.

flöt, flöta, fick de när de
stekte fläsk15. Vilket avsågs finast kläort
eller ortkaka?

15 Ostkaka

16. Har bereddts och användes
vasellen?? ostkaka?? ostkaka??16 Beskrivning följer Nej!

Beskrifning af smör och ost

Frågor

Svar

- ✓ 3. en pekpinne väl = en stöppning? ja
- ✓ 4. gräsmjöl är väl = mjöl av psittat ja
 råmjöl. ^{eller smör med mjöl} Äts denna med lingon eller
med sirap. (D? Ordsapp! Den äts med mjölk eller
 råmjölk, gjord med sirap eller lingon.
- ✓ 5. Beteckas dös och fröknig smör
klumpas i smanna och okta
form? I senare fall ut okänt? Ordsapp!
- ✓ 6. tillfälle. Frichommes okta tefälle? ja, tefälle
- ✓ 7. tredeje. Frichommes ^{fröknig} okta tefälle
eller treje eller tree? den tree
- ✓ 8. ... på då (= löpet) skade gjäre ut.
sjäre ut är väl = komma mjölkem
att klara sig starkt? Vasslen skulle bli klar och
 skilja sig väl från ostmassan.
 Det var ekonomiskt om det fela i
 mjölkem följde med vasslen.

8. ... sjögg ostkranma.

Hur heter i Dalkemsmålet: Sjunka

Sjunken, sjönk, sjunket? Ordlogg!

Var heter det var en god ostkranma
i Dalkemsmålet? Ordlogg!

folkkrivning Sjöyke

Sjöyke Sjöyke, Sjöyke
= Sjunka

Är va e go ostkranma

Ja.

✓ Är ostmures det samma som
ostkranma och endast en

äldre benämning. Är höjningen

ostmures, ostmuresa? Ordlogg!

Ja

Kun ide nyöra om det skir om det

✓ stär lätt var lätt i satsen "Ho

l t ostu liksom svure på

Känn den". Vilket der?

lätt

10. Hur var en ostbänne insätt?

En enkel teckning helst! Ordlogg!

✓ brännvinn är väl skilj för bränn-

brännvinn

1. Frickommer jämt ostvee
 ett enkelt ord vee med samma
 betydelse. Kiter det ostveen

eller ostveet, veen eller veet?

Är man veen (veet) även utan
 socker och kanel (aktiva utan vidare till-
 redning)? Kallas även efteråtten med ja
 socker och kanel ostvee? Östlapper! ja

Från A. Bru mest formen vasell (= vasle, vaselan). Men även formen vasle frickommer på s. 11/10 di vasle te degspai". Vilken form avser Från A. Bru alltid och vaktigt i det gamla ordet?

Nej. Ostvee, ostvea
 t. ex. Fla den äte ostvee?

Sånn där ostvea.

vasell